

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyach kilku gmin dotyczącychniżenia pre-
stacyj na płace nauczycieli.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 29. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm petycyę gmin *Skawce*, *Klikowa*, *Psary*, *Horodyszcze cetrnarskie*, *Kolbajowice*, *Ortynice* i *Podhorce* o zniżenie pre-
stacyj na płace nauczycieli Wydziałowi krajowemu z poleceniem zbadania, zasiągnięcia opinii Rad
szkolnych okręgowych i Rady szkolnej krajowej i przedłożenia sprawozdania na najbliższej
sesyi. Nadto uchwałami z dnia 22. i 29. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm między innymi
w Izbie niezalutwionemi petycyami, Wydziałowi krajowemu do zalutwienia petycyę ponowną
gminy *Skawce* oraz gmin *Targanice* i *Kowalowa* odnoszące się do tego samego przedmiotu.

Wskutek powyższego polecenia odniósł się Wydział krajowy do Rady szkolnej
krajowej z prośbą o zarządzenie zbadania tych petycyj za pośrednictwem Rad szkolnych okrę-
gowych tak co do zobowiązań przez te gminy przyjętych, jak i co do ich stosunków mająt-
kowych a następnie o udzielenie opinii o ile petycyę te na uwzględnienie zasługują.

Tylko co do 7 petycyj nadesłała Rada szkolna krajowa akta przeprowadzonego do-
chodzenia, na podstawie których przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi następujące
sprawozdanie:

1.) Co do petycyi gminy *Klikowa*. Orzeczeniem Rady szkolnej krajowej
z dnia 28. czerwca 1872 l. 1495, zatwierdzonem reskryptem ministeryalnym z dnia 12. czerwca
1873 l. 6340, postanowiono na podstawie opinii eprezentantów gmin sąsiednich,
iż gmina *Klikowa* w powiecie tarnowskim ma uiszczać na utrzymanie nauczyciela miej-
scowej szkoły ludowej 250 zł. rocznie. Wskutek tego przy reorganizacyi tej szkoły orzeczeniem
Rady szkolnej krajowej z dnia 25. maja 1875 l. 39. nałożono na tę gminę pre-
stacyę na płace nauczyciela w kwocie rocznej 250 zł. W roku 1888 wniosła gmina prośbę do Rady szkolnej
o zniżenie powyższej pre-
stacyi na 50 zł., którą to kwotę zobowiązała się opłacać ponad pre-
stacyę z ustawy przypadającą, Rada szkolna krajowa oświadczyła się wówczas za uwzglę-
dnieniem tej prośby, uznając za rzecz słuszną, aby uwolniono tę gminę od nadobowiązkowej a
bez wyraźnego oświadczenia się jej nałożonej na nią pre-
stacyi.

Wydział krajowy nie przychylił się jednakowoż do powyższego wniosku Rady szkolnej krajowej a to z powodu, że wymiar prestacyi stał się już dawno prawomocnym, a zniżenie jej nałożyłoby na fundusz szkolny krajowy nowy stały ciężar, do którego przyjęcia tylko Wysoki Sejm jest kompetentnym.

W roku 1889 wniosła gmina ponownie petycję o zniżenie prestacyi do Wysokiego Sejmu, ale nie została ona załatwioną.

Gmina Klikowa prócz kilku morgów nieużytków nie posiada zresztą żadnego majątku. Na pokrycie potrzeb gminnych nałożony został w roku 1891 dodatek do podatków bezpośrednich w wysokości 46%. Wobec niepomysłnego stanu majątkowego gminy przemawia Rada szkolna krajowa za zniżeniem jej dotychczasowej prestacyi na płacę nauczyciela z kwoty 250 zł. na 200 zł.

Wydział krajowy jest zdania, że wniosek ten zasługuje na uwzględnienie.

2.) Gmina Skawce powiatu wadowickiego wniosła w roku 1888 za pośrednictwem Wydziału powiatowego prośbę do Wydziału krajowego o zniżenie jej prestacyi na płacę nauczyciela z kwoty 80 zł. na 40 zł. Prośby tej Wydział krajowy z motywów wyżej podanych nie uwzględnił.

Obecnie prosi gmina Skawce o zupełne zwolnienie od powyższej dobrowolnej prestacyi a wymierzenie jej prestacyi w tej wysokości, jaka z ustawy na nią przypada. Według aktów przedstawia się sprawa jak następuje:

Orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 8. marca 1887 l. 2840. została w gminie Skawce zorganizowana szkoła filialna, na którą gmina opłacać ma prócz wydatków z art. XXIV. ustawy z 2. lutego 1885 Nr. 29. Dz. u. kr. (w stosunku 85-33 zł. na 100 zł.) tytułem prestacyi na płacę nauczyciela rocznie po 80 zł, a to na mocy aktu fundacyjnego z 18. marca 1884, zatwierdzonego przez Reprezentację powiatową w Wadowicach dnia 3. maja 1884 do l. 615.

Według budżetu na rok 1890 dołączonego do petycji, podatki bezpośrednie przypisane w gminie Skawce wynosiły w 1889 roku 362 zł. 98 ct., zaś według twierdzenia gminy w petycji i oświadczenia Rady szkolnej okręgowej w Wadowicach z dnia 27. kwietnia 1891 l. 394 wynosić ma suma podatków tylko 286 zł. 22 ct. Na pokrycie wydatków szkolnych, które na rok 1890 preliminowano w kwocie 163 zł. 70 ct., nałożony został dodatek w wysokości 33% podatków bezpośrednich.

Rada szkolna krajowa przemawia za zniżeniem gminie Skawce dobrowolnej prestacyi z kwoty 80 zł na 50 zł.

Zdaniem Wydziału krajowego stosunki gminy Skawce nie są tak niepomysłne, aby nie mogła ona zobowiązaniom swym zadość uczynić. Budżet gminny na rok 1890 wykazuje przedewszystkiem pozostałość kasową z roku 1889 w kwocie 41 zł. 01 ct; dochody z majątku gminnego preliminowano w kwocie 102 zł. 80 ct., zatem razem dochody wyniosły kwotę 143 zł. 81 ct., a ponieważ wydatki gminne w ściślejszem znaczeniu preliminowano w kwocie 138 zł. 13 ct., przeto potrzeby gminne nie tylko pokryte zostały własnymi dochodami, ale nawet pozostała jeszcze zwyżka przychodu w kwocie 5 zł. 63 ct. Ponieważ jednak gmina Skawce ponosi istotnie znaczne stosunkowo wydatki na potrzeby szkolne, które pokrywane być muszą jak n. p. w roku zeszłym 33% dodatkiem dopodatków bezpośrednich, Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi wniosek na obniżenie tej gminie prestacyi na płacę nauczyciela z 80 zł. na 70 zł. rocznie.

3.) Gmina Psary pow. chrzanowskiego wniosła petycję o odpisanie zaległych za ubiegłe lata należności okręgowego funduszu szkolnego w sumie 1673 zł. 04zt.

Na podstawie aktu fundacyjnego z dnia 27. czerwca 1868 zatwierdzonego przez c. k. krajową Radę szkolną dnia 13. września 1868 l. 6685., obowiązana jest gmina Psary płacić na

utrzymanie tamtejszej etatowej szkoły ludowej, zorganizowanej orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 16 lipca 1874 l. 196. roczną kwotą 210 zł., która znacznie przewyższa prestację przypadającą na tę gminę z mocy ustawy. Gmina Psary wniosła w roku 1888 do Rady szkolnej krajowej prośbę o uwolnienie jej od powyższego dobrowolnie przyjętego zobowiązania, względnie od uiszczania wyższej niż z mocy ustawy przypadającej prestacji. Rada szkolna krajowa zakomunikowała powyższą prośbę Wydziałowi krajowemu do objawienia zdania, przyczem zrobiła uwagę, że gdyby Wydział krajowy nie zgodził się na przychylnie załatwienie prośby, należałoby przyzwolić gminie na spłatę zaległości, wynoszących z końcem roku 1887 kwotę 1154 zł. 84 ct. w pięciu ratach rocznych.

Pismem z dnia 20. kwietnia 1888 l. 10893. oznajmił Wydział krajowy Radzie szkolnej krajowej, iż nie może zgodzić się na uwolnienie gminy Psary od powyższego dobrowolnie przyjętego zobowiązania, natomiast zgodził się na spłatę zaległych prestacji w sumie 1154 zł. 84 ct. w pięciu ratach rocznych, począwszy od 1. października 1888 z zastrzeżeniem jednak, że w razie uchybienia choćby jednej raty, cała zaległość winna być naraz w drodze egzekucyjnej ściągniętą. Obok spłacania powyższej zaległości miała gmina płacić w terminach przepisanych bieżącą prestację.

Tymczasem gmina Psary nietylko nie uiszczała zaległości w terminach oznaczonych, ale nawet nie płaciła bieżącej należności, wskutek czego zaległość wzrosła z końcem 1890 roku do sumy 1673 zł. 04 ct. a gmina petycyonuje o odpisanie tego długu.

Rada szkolna okręgowa i Wydział powiatowy w Chrzanowie popierają gorąco petycję gminy, której mieszkańcy mając grunta piaszczyste i nieurodzajne, pogrążeni są w biedzie takiej, że według zapewnienia Rady szkolnej okręgowej, zawartego w sprawozdaniu z dnia 25. marca b. r. l. 95. powyższej zaległości prestacyjnej mimo najenergiczniejszych środków przymusowych ściągnąćby nie można.

Do pogorszenia majątkowych stosunków tej gminy przyczyniły się także kilkakrotnie klęski elementarne, jak grad, wylewy i posucha a Wydział powiatowy w Chrzanowie pisze, że prestacja w rocznej kwocie 210 zł., do której zobowiązała się gmina Psary, jest ponad jej siły, gdyż równa się przeszło 60% dodatku do podatków bezpośrednich, w gminie przypisanych.

Ponieważ gmina ta prócz powyższej prestacji płaci jeszcze na inne wydatki szkolne corocznie około 120 zł., przeto ogólny wydatek ponoszony przez gminę Psary na cele szkolne wymaga około 95% dodatku do podatków bezpośrednich.

Doliczając do tego około 20% dodatku nakładanego na pokrycie potrzeb zarządu gminnego, otrzymamy 115% dodatek do podatków bezpośrednich, który jest konieczny w celu pokrycia bieżących potrzeb gminnych i szkolnych. Gdyby zaś prócz tego przyszło gminie spłacać jeszcze zaległości prestacji szkolnej w kwocie 1673 zł. 04 ct., to w celu ściągnięcia tej zaległości należałoby nałożyć na mieszkańców jeszcze wyższe dodatki, które musiałyby ich zupełnie zrujnować.

Wobec tego Wydział powiatowy nie tylko przemawia za odpisaniem powyższej zaległości, ale domaga się również niżenia gminie Psary dobrowolnie przyjętej prestacji na płacę nauczyciela z 210 zł. do kwoty, jaką gmina ta byłaby obowiązana opłacać z mocy ustawy krajowej z 2. lutego 1885 ur. 29. Dz. u. kr.

Rada szkolna krajowa, opierając się na powyższych sprawozdaniach, oświadczyła się za uwzględnieniem petycji gminy Psary.

Wobec powyżej przedstawionego stanu rzeczy sądzi Wydział krajowy, iż odpisanie zaległości prestacyjnej gminie Psary jest nieuniknionem, a nadto uwzględniając wyjątkowo niepomysłne stosunki majątkowe tej gminy mniema, iż należałoby niżyc jej dotychczasową prestację na płacę nauczyciela z kwoty 210 zł. na 150 zł.

4) Gmina Ortynice powiatu samborskiego wniosła do Wysokiego Sejmu petycję o uwolnienie jej od opłacania dotychczasowej, obrowolnie przyjętej prestacyi na płacę nauczyciela a nałożenie na nią tylko takiej prestacyi, do jakiej obowiązana jest w myśl ustawy z 2. lutego 1885 ur. 29 Dz. u. kr. Gmina Ortynice zobowiązała się dobrowolnie przy reorganizacji szkoły płacić rocznie na dotację nauczyciela kwotę 130 zł. i od 1. września 1885 prestacyę tę uiszczą.

Według oświadczenia Wydziału powiatowego w Samborze z dnia 4. kwietnia b. r. l. 640. gmina Ortynice posiada całego majątku 122 morgów pastwisk, które nie przynoszą żadnego dochodu, lecz służą tylko do pasania bydła członków gminy za skromną opłatą, wystarczającą zaledwie na opłacenie podatku. Dochody własne gminy wynoszą na rok 1891 6 zł. 60 ct., wydatki zaś 135 zł. 22 ct., a na pokrycie niedoboru w kwocie 128 zł. 62 ct. musiała gmina nałożyć dodatek $23\frac{1}{2}\%$ do podatków bezpośrednich przypisanych w sumie 558 zł. 52 ct.

Prócz tego na pokrycie prestacyi na płacę nauczyciela w kwocie 130 zł. nałożono dodatek w wysokości 24% , na inne potrzeby szkolne 8% — razem zatem na potrzeby gminne i szkolne nałożony być musiał dedatek do podatków bezpośrednich w wysokości $55\frac{1}{2}\%$.

Wydział krajowy mniema, że ze względu na niepomyślne stosunki finansowe gminy Ortynice należałoby jej zniżyć dotychczas uiszczaną prestacyę na płacę nauczyciela z kwoty 130 zł. na 100 zł. rocznie.

5.) Gmina Kołbajowice powiatu rudeńskiego zobowiązała się dobrowolnie w roku 1884 uiszcząć na płacę nauczyciela corocznie kwotę 200 zł. Rada szkolna krajowa na podstawie tego zobowiązania zorganizowała szkołę w Kołbajowicach orzeczeniem z dnia 15. listopada 1884 l. 8731. Obecnie wniosła gmina petycję o zniżenie jej tej prestacyi na 100 zł.

Wedle sprawozdania Rady szkolnej okręgowej z dnia 10. lutego b. r. l. 97. złożonego Radzie szkolnej krajowej, gmina Kołbajowice w ostatnich kilku latach tak dalece majątkowo podupadła, iż dalsze dopełnienie przyjętego zobowiązania byłoby dla niej bardzo utrudnione. Przyczyną tego majątkowego upadku gminy są głównie klęski elementarne, jakie ją w ostatnich kilku latach nawiedziły.

W latach między 1884 do 1890 musiała gmina Kołbajowice ponieść wydatek w sumie przeszło 3000 zł. na postawienie budynków plebańskich. Ciężary te wyczerpały jej środki materialne tak dalece, iż członkowie gminy posprzedawać musieli wiele swych gruntów, biedniejsi zostali chałupnikami, a majątniejsi posiadają dziś tyle gruntu, iż ten zaledwie wyżywić ich może. — W najbliższej przyszłości czeka gminę wydatek na budowę nowej szkoły, stary bowiem budynek znajduje się w stanie niemożliwym do użytku.

Z powyższych powodów tak Rada szkolna okręgowa jak i Rada szkolna krajowa przemawiają za uwzględnieniem petycji gminy Kołbajowice a Wydział krajowy, uznając prośbę gminy za uzasadnioną, stawia wniosek na zniżenie jej prestacyi na 100 zł. rocznie.

6.) Gmina Kowalowa powiatu tarnowskiego zobowiązana została przy organizacji szkoły miejscowej w roku 1873 do uiszczania na płacę nauczyciela prestacyi rocznych 200 zł.

W roku zeszłym wniosła gmina petycję do Wysokiego Sejmu o zupełne zwolnienie jej od tej prestacyi opierając się na tem, iż nigdy nie zobowiązywała się do opłacania powyższej prestacyi.

Z dochodzenia przeprowadzonego w tej sprawie wynika, iż gmina Kowalowa nie tylko nie przyjęła na siebie obowiązku opłacania prestacyi w wysokości 200 zł., ale przeciwnie w ogóle nie uczyniła zadość wezwaniu Rady szkolnej okręgowej do zaprowadzenia szkoły ludowej.

W następstwie tego Rada szkolna okręgowa w Tarnowie orzeczeniem z dnia 15. kwietnia 1873 l. 257 z roku 1872. postanowiła, iż gmina Kowalowa na podstawie rozporządzenia Ministerstwa stanu z dnia 14. listopada 1865 l. 9970. obowiązana

jest w celu uregulowania nauki szkolnej wystawić budynek szkolny, wypłacać corocznie nauczycielowi tytułem wynagrodzenia 200 zł., na utrzymanie stróża 12 zł., na inne wydatki szkolne 10 zł., wreszcie dostarczyć 6 sągów drzewa opałowego. — Przeciw temu orzeczeniu rekurowała gmina do Rady szkolnej krajowej, która jednakowoż orzeczeniem z dnia 13. czerwca 1873 l. 4633., zatwierdziła w całości orzeczenie Rady szkolnej okręgowej. W motywach orzeczenia Rady szkolnej krajowej podniesiono, iż gminę dlatego do powyższych prestacyj zobowiązano, ponieważ z przeprowadzonej rozprawy okazało się, że posiada ona dostateczne środki do wyposażenia szkoły, a tylko dla braku dobrej woli opiera się jej urządzeniu. Wynika ztąd niewątpliwie, iż gmina Kowalowa nie przyjęła na siebie dobrowolnie żadnego zobowiązania.

Rada szkolna krajowa w piśmie z d. 2. maja 1891. l. 7342, wystosowanem do Wydziału krajowego podniosła, że dziś nie podobna wyjaśnić, na jakiej podstawie wydane zostało orzeczenie Rady szkolnej okręgowej w Tarnowie, dotyczące organizacyi szkoły w Kowalowej, gdyż referatu tego orzeczenia nie można odszukać. Faktem jest jednak, że tarnowska Rada okręgowa przedkładając Radzie szkolnej krajowej rekurs gminy Kowalowej od swego orzeczenia z roku 1873, wyraźnie podniosła w swej relacyi, że gmina ta stanowczo oświadczyła do protokołu, że nie może przyjąć na siebie obowiązku utworzenia i utrzymania szkoły. Zapytani jednak ks. proboszcz miejscowy, przełożeni obszarów dworskich i zwierzchności sąsiednich gmin oświadczyli, iż gmina Kowalowa jest w stanie bez nadwyreżenia siły podatkowej, szkołę u siebie założyć i utrzymać. Na tej podstawie Rada szkolna okręgowa postawiła wniosek na zatwierdzenie swego orzeczenia, co też nastąpiło, — pomimo że Wydział powiatowy w Tarnowie zapytany o opinię, w pismach z dnia 16. stycznia 1872 roku L. 8 i z dnia 21. lutego 1872 roku l. 220. oświadczył, iż gmina Kowalowa nie cieszy się ogólnym dobrobytem, gdyż obok majątnych jest bardzo wielu ubogich włościan i że gmina ta bez pomocy z funduszków publicznych nie byłaby w stanie szkoły założyć i utrzymać. Opinia Wydziału powiatowego znalazła zresztą zupełne potwierdzenie w tym fakcie, że według relacyi Rady szkolnej okręgowej w Tarnowie z dnia 3. lutego b. r. l. 4. złożonej Radzie szkolnej krajowej, szkoła w Kowalowej otwartą została dopiero w 15 lat po wydaniu orzeczenia organizacyjnego a to z powodu trudności spowodowanych właśnie niekorzystnymi stosunkami majątkowymi gminy.

Gmina Kowalowa opłaca tytułem podatków bezpośrednich 451 zł. 11 ct., na potrzeby szkolne uiszcza corocznie około 305 zł., co wymaga nakładu około 68% dodatków do podatków bezpośrednich, nadto gmina ta nie posiadając majątku, także wydatki na potrzeby gminne w ściślejszem znaczeniu musi pokrywać dodatkami do podatków, co rzeczywiście przekracza jej siły finansowe.

Opierając się na powyższem przedstawieniu rzeczy, sądzi Wydział krajowy, iż słusznem jest, ażeby nałożona na gminę Kowalową prestacya na płacę nauczyciela w kwocie 200 zł. zniżoną została do wysokości 9% opłacanych przez tę gminę podatków bezpośrednich wraz z dodatkami państwowymi, do której to prestacyi obowiązana jest gmina w myśl ustawy z dnia 2. lutego 1835 Nr. 29, Dz. u. kr. Za powyższem obniżeniem przemawia również Rada szkolna krajowa.

7.) Gmina Targanice powiatu wadowickiego wniosła do Wysokiego Sejmu petycję o uwolnienie jej od dobrowolnie przyjętej nadobowiązkowej prestacyi na płacę nauczyciela w kwocie rocznej 140 zł., a natomiast nałożenie prestacyi w wysokości ustawą szkolną wskazanej. Aktem fundacyjnym z dnia 21. marca 1884 zobowiązała się ta gmina uiszczać na płacę nauczyciela prestacyę roczną w kwocie 140 zł. Na podstawie tego oświadczenia zorganizowaną została w tej miejscowości szkoła ludowa orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 14. września 1884 l. 9104.

Tak Wydział powiatowy jak i Rada szkolna okręgowa w Wadowicach popierają petycję gminy Targanice. Gmina ta prócz kapitału 600 zł. składającego się z zapisów długu państwa, nie posiada zresztą żadnego innego majątku. Kwota podatkowa tej gminy wynosi 910 zł. 14 ct., i na pokrycie potrzeb gminnych opłacają kontrybucji gminy 48% dodatek do podatków. Gmina Targanice położoną jest w okolicy górskiej, nieurodzajnej, a mieszkańcy jej nie mają żadnego zarobku i tylko z małych swych gospodarstw utrzymywać się muszą. Nadto obecnie jest w toku budowa nowej szkoły, która pociągnie za sobą znaczny wydatek, a tem samem obciąży nadmiernie ubogą gminę. Rada szkolna krajowa przemawia zaniżeniem gminie Targanice prestacyi na płacę nauczyciela z kwoty 140 zł. na 100 zł., z którym to wnioskiem zgadza się Wydział krajowy.

Na podstawie powyższego wyводу Wydział krajowy stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Gminę Psary powiatu chrzanowskiego uwalnia się od obowiązku uiszczenia zaległych prestacyj do funduszu szkolnego okręgowego, które to prestacye z końcem roku 1890 wynoszą sumę 1673 zł. 04 ct. Nadto zniża się tej gminie począwszy od 1. stycznia 1892 uiszczaną dotychczas w kwocie 210 zł. prestacyę na płacę nauczyciela na 150 zł. rocznie.

II. Począwszy od 1. stycznia 1892 zniża się dotychczas uiszczane prestacye na płacę nauczycieli następującym gminom: Klikowa w powiecie tarnowskim z kwoty 250 na 200 zł., Skawce pow. wadowickiego z kwoty 80 na 70 zł., Ortynice pow. samborskiego z kwoty 130 na 100 zł., Kołbajowice pow. rudeńskiego z kwoty 200 na 100 zł., Targanice pow. wadowickiego z kwoty 140 na 100 zł., wreszcie Kowalowa pow. tarnowskiego z kwoty 200 zł. do wysokości obowiązkowej prestacyi, wynikającej z ustawy z dnia 2. lutego 1885. Nr. 29. Dz. u. kr.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 15. grudnia 1891.

Marszałek krajowy:

Sanguuszko w. r.

Sprawozdawca:

Antoni Chamiec w. r.

Członek Wydziału krajowego.